Maýagözel BABAÝEWA,
Türkmenistanyň Zähmet we ilaty durmuş taýdan goramak ministrliginiň Zähmet gory we iş üpjünçilik müdirliginiň baş hünärmeni, ykdysady ylymlaryň kandidaty.

MAKROYKDYSADY GÖRKEZIJILER - DURNUKLY ÖSÜŞIŇ GÜWÄSI

Şu ýylyň 6 aýynyň jemlerine bagyşlanyp geçirilen Ministrler Kabinetiniň mejlisinde jemi içerki önümiň ösüş depginiň 6,3 göterime deň bolandygy bellenildi. Eýýäm birnäçe ýyllaryň dowamynda bolşy ýaly, "Halkara parahatçylyk we ynanyşmak ýyly" şygary bilen taryha giren 2025-nji ýylyň ýanwar-iýun aýlarynda ýurdumyzda makroykdysady durnuklylygyň saklanmagy, ilkinji nobatda, maksatnamalaýyn esasda alnyp barylýan ykdysady syýasatyň oňyn netijeleri bolup durýar.

Häzirki döwürde "Türkmenistanyň Prezidentiniň ýurdumyzy 2022-2028-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Maksatnamasyndan", şeýle-de "Türkmenistanyň Prezidentiniň obalaryň, şäherçeleriň, etraplardaky şäherleriň we etrap merkezleriniň ilatynyň ýaşaýyş-durmuş şertlerini özgertmek boýunça 2028-nji ýyla çenli döwür üçin Milli maksatnamasynyň" rejelenen görnüşinden ugur alnyp, maýa goýum we innowasiýa özgertmelei amala aşyrylýar. Bu maksatnamalar entek ulanylmadyk mümkinçilikleri ösüşiň çeşmesine öwürmek üçin şertleri döredýär. Maksatnamalaýyn çemeleşme döwlet kadalaşdyrylyşynyň netijeli usullarynyň biri bolup, ol ýakyn, orta we uzak möhletde geljekki ösüş ugurlarymyzyň takyk hasaplamalara, berk ylmy esaslandyrmalara laýyklykda, orän oýlanyşykly kesgitlenendigine güwä geçýär. Şunda maksatnamalaýyn ösüşiň durnukly ösüşi üpjün etmekdäki wajyp orny äşgär bolýar.

Geçen ýylyň degişli döwri bilen deňeşdirilende, jemi öndürilen önümiň 9,9 göterime deň bolmagy hereket edýän maksatnamalarda häzirki ösüş tapgyrynda wajyp bolan anyk meseleleriň çözgüdine gönükdirilen maksatlary netijeli durmuşa geçirmegiň ýollarynyň, gurallarynyň we serişdeleriniň dogry kesgitlenilendiginden habar berýär. Hususan-da, geçen ýylyň degişli döwri bilen deňeşdirilende, ösüş depgininiň senagat pudagynda 1 göterime, gurluşykda 5,1 göterime, ulag we aragatnaşyk pudagynda 10,8 göterime, söwdada 9,9 göterime, oba hojalygynda 4,5 göterime we hyzmatlar ulgamynda 8,6 göterime, daşary söwda dolanyşygynda 2,9 göterime deň bolmagy unuň şeýledigini aňryýany bilen subut edýär.

Asyl manysynda ykdysady işiň bir görnüşi hökmünde maýa goýum işiniň girdeji getirmegi kanunalaýyk ýagdaýdyr. Maýa goýumlary ykdysadyýete gönükdirmek hemişe ileri tutulýan meseleleriň biri bolupdy we häzirki döwürde hem şeýle bolmagynda galýar. Bu onuň täze gymmaty döretmek häsiýeti bilen aýrylmaz baglanyşyklydyr. Ol ykdysady ösüşe, tehnologiýalaryň täzelenmegine we işgärleriň hünärleriniň hiliniň ýokarlanmagyna ýardam bermegi bilen, köpleri özüne çekiji edýär. Şol sebäpli maýa goýumlar islendik ýurduň ykdysadyýetinde möhüm orny eýeleýär. Maýa goýumlaryň durmukly ösüşimizi, bagtyýar we abadan geljegimizi üpjün edýän möhüm şert bolup durýandygy durmuşda subut edilen hakykatdyr.

Geljekki ösüşleri nazarlaýan bu serişdeler, düzgün bolşy ýaly, adamyň durmuşynyň islendik çygrynda oňyn netijeleri gazanmaga gönükdirilendigi bilen baglanyşyklydyr.

Tejribeden belli bolşy ýaly, maýa goýumlar ykdysady ösüşiň çeşmesini emele getirýär. Ýurtlaryň ykdysady ösüşiniň halkara deňeşdirmesinden görnüşi ýaly, uzak wagtyň dowamynda durnukly ykdysady ösüşi ortaça 6 göterim derejesinde saklamak üçin oňa laýyk gelýän maýa goýumlaryň paýyny artdyrmak zerur ykdysady şertleriň biri hasaplanýar. Şu ýylyň ýanwar-iýun aýlarynyň jemleri boýunça maliýeleşdirmegiň ähli çeşmeleriniň hasabyna milli ykdysadyýetimizi ösdürmäge gönükdirilen maýa goýumlaryň jemi içerki önümdäki paýynyň 17,7 göterime deň bolmagy milli ykdysadyýetimiziň sagdyn ösüşinden habar berýär. Şunda maýa goýumlaryň diňe bir jemi möçberiniň artdyrylmagy möhüm görkeziji bolman, eýsem, durmuş we ykdysady netijelilik olaryň ykdysady maksadalaýyklygynyň özenini düzýär.

Döwletiň bu çygyrdaky syýasaty ýurduň ykdysadyýetine we onuň pudaklaryna maýa goýumlaryň zerur derejesini we düzümini üpjün etmek boýunça maksatlaryňdyr çäreleriň toplumy bolup, bu işe gatnaşýanlaryň, ýagny ilatyň, telekeçileriň we döwletiň maýa goýum işjeňligini ýokarlandyrmakdan ybaratdyr. Şunda makroykdysady durnuklylygy saklamak wezipesi döwletiň paýyna düşýär. Hususan-da, dünýä ykdysadyýetinde bolup geçýän özgerişlikleriň milli ykdysadyýetimize täsiriniň artýan şertlerinde her ýyl üçin durmuş-ykdysady ösüşimizi meýilnamalaşdyrmak maksadalaýyk çemeleşme bolup durýar. Degişli döwürde ösüşi üpjün etjek ugurlar bilen bir hatarda, maýa goýum ugurlarynyň hem anyk kesgitlenilmegi işleriň oýlanyşykly guralmagyna mümkinçilik berýär. Şu ýylyň birinji ýarym ýylynda ykdysadyýetiň ähli pudaklarynda gazanylan oňyn netijeler muny tassyklaýar. Hasabat döwründe ýurdumyzda 17 milliard 829 million manat möçberde düýpli maýa goýumlar özleşdirildi. Bu görkeziji, geçen ýylyň degişli döwri bilen deňeşdirilende, 15,6 göterim köpdür. Özleşdirilen düýpli maýa goýumlaryň 44,8 göteriminiň önümçilik hem-de 55,2 göteriminiň durmuş-medeni maksatly binalaryň gurluşygyna gönükdirilmegi “Türkmenistany 2025-nji ýylda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň we maýa goýum Maksatnamasynda” göz öňünde tutulan çäreleriň ykdysady we durmuş netijeliliginden habar berýär.

Maýa goýum maksatnamasynyň baş maksady durmuş taýdan ösüşi çaltlandyrmak üçin şertleri döretmekden, şol sanda saglygy goraýyş, bilim, medeniýet, ilaty ýaşaýyş jaýy bilen üpjün etmekden ybarat bolup, ol ulag, inžener, maglumat-aragatnaşyk, önümçilik infrastrukturasyny ösdürmegiň hasabyna ykdysady ösüşi üpjün etmek üçin şertleriň döredilmegini hem öz içine alýar. Mejlisde ýurdumyzyň welaýatlarynda, şäherlerinde we etraplarynda meýdany 269,7 müň inedördül metre barabar bolan ýaşaýyş jaýlaryň unaylmaga berlendigi bellenildi. Şeýle hem Hökümet mejlisinde “Türkmenistanyň Prezidentiniň obalaryň, şäherçeleriň, etraplardaky şäherleriň we etrap merkezleriniň ilatynyň ýaşaýyş-durmuş şertlerini özgertmek boýunça 2028-nji ýyla çenli döwür üçin Milli maksatnamasynyň” rejelenen görnüşi kabul edildi. Bu resminama laýyklykda, 2025 - 2028-nji ýyllarda durmuş-medeni maksatly binalary we desgalary, ýaşaýyş jaýlaryny, inženerçilik ulgamlaryny gurmak we hereket edýänleriň durkuny

täzelemek göz öňünde tutulýar. Beýle diýildigi, rejelen görnüşindaki Oba milli maksatnamasynyň çäklerinde welaýatlaryň şäherlerini we obalaryny ösdürmek boýunça zerur işleriň dowam etdiriljekdigi, olaryň netijesinde durmuş-ykdysady ösüşiň möhüm görkezijileriniň biri bolan şäherleşme derejesiniň ýokarlanmagynyň hem çeşmesini emele getirjekdigini aňladýar. Maksatnamada göz öňünde tutulýan işler oba ýerlerinde durmuş infrastrukturasynyň güýçli depginde ösdürilmegine ýardam bermek bilen bir hatarda, oba ilatynyň oňaýly ýaşaýşy üçin döwlet tarapyndan zerur şertrleriň döredilýändiginiň ýene-de bir tassyknamasydyr.

Mejlisde hormatly Prezidentimiziň maýa goýumlaryň çeşmelerini kämilleşdirmek barada beren tabşyrygy häzirki döwürde ykdysadyýeti täze hil derejesine ýetirmekde maýa goýumlaryň tutýan orny bilen baglanyşyklydyr. Hususan-da, bazar gatnaşyklary şertlerinde işewürligiň maýa goýum işjeňliginiň artdyrylmagyna hem zerurlyk döreýär. Ýurdumyzyň ykdysadyýetine gönükdirilýän maýa goýumlarynyň maliýe serişdeleriniň düzüminde ykdysadyýetiň döwlete dahylsyz böleginiň paýynyň ýokarlandyrylmagyna uly ähmiýet berilmegi ykdysady ösüşi üpjün etmekde hususy bölegiň ornunyň barha giňeýändigi bilen düşündirip bolar. Geçen ýylyň degişli döwri bilen deňeşdirilende, Türkmenistanyň Senagatçylar we telekeçiler birleşmesi boýunça şu ýylyň alty aýynda oba hojalyk we azyk önümlerini öndürmegiň ösüş depgini 106,5 göterime, senagat önümlerini öndürmegiň ösüş depgini 105,7 göterime deň boldy. Bu görkezijiler hususyýetçilik pudagynda entek ulanylmadyk mümkinçilikleriň bardygyny görkezýär. Şu ýylyň 1-nji sentýabrynda bilim dünýäsiniň gapysyny giňden açjak, ýurdumyzyň işewürlik ulgamynyň ýokary bilimli hünärmenler bilen üpjün edilmegine ýardam berjek täze ýokary okuw mekdebiniň – Halkara Senagatçylar we telekeçiler uniwersitetiniň döredilmegi hem türkmen telekeçiliginiň taryhynda täze sahypany alamatlandyrýar.